Про діяльність психолого-медико-педагогічних консультацій та завдання на 2014/2015 н.р.

У Хмельницькій області діє обласна, 20 районних та 6 міських ПМПК, що є підрозділами РМК(ММК) та відділів, управлінь освіти, які забезпечують виконання даних функцій в місцях, наближених до проживання дітей. Для забезпечення ефективної роботи ПМПК необхідні спеціальні фахіці. Це логопеди, дефектологи, сурдопедагоги, тифлопедагоги, психологи з питань інтелектуального розвитку та з проблем девіантної поведінки. У 2013-2014 н.р. введено ще 6 ставок завідувачів Р(М)ПМПК на постійно діючій основі (Ізяславський, Новоушицький, Дунаєвецький, Старосинявський, Летичівський, Теофіпольський райони) та 8 ставок консультантів (Дунаєвецький, Ізяславський, Ярмолинецький райони, місто Хмельницький). Таким чином, Р(М)ПМПК діють в кожному місті, районі нашої області. Всього працює 208 фахівців: з них з оплатою праці – 59 (26 завідувачів та 33 консультанти); 149 працівників залучаються до роботи на громадських засадах. На виконання наказу департаменту освіти і науки, молоді та спорту Хмельницької ОДА №1189-но від 19.08.2013 р. «Про забезпечення права на освіту дітей з особливими освітніми потребами, в тому числі дітей-інвалідів» проводиться подальша робота щодо розвитку мережі Р(М)ПМПК.

Діяльність психолого-медико-педагогічний консультацій регулюється нормативно-правовими актами, що діють у сфері освіти. Це: закони України «Про загальну середню освіту» (стаття 18, п.6), «Про дошкільну освіту» (стаття 33, п.4), «Про внесення змін до Закону України «Про дошкільну освіту» (щодо впровадження інклюзивної освіти) (ст. 13-1, п.2), Положення про спеціальну загальноосвітню школу (школу-інтернат), Положення про спеціальні класи, Порядок комплектування дошкільних закладів компенсуючого типу, Порядок організації інклюзивного навчання; власне Положення про центральну та республіканську (Автономна Республіка Крим), обласні, Київську та Севастопольську міські, районні (міські) психолого-медико-педагогічні консультації;

накази Міністерства освіти і науки України:

- від 14.06. 2013 р. № 768 «Про затвердження плану заходів щодо забезпечення права на освіту дітей з особливими освітніми потребами, у тому числі дітей-інвалідів»;

- від 23.07.2013 р. № 1034 «Про затвердження заходів щодо впровадження інклюзивного навчання в дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладах на період до 2015 року»;

- від 4.06.2013 р. № 680 «Про організацію діяльності ПМПК»;

листи Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України:

- від 08.08.2013 № 1/9-539 «Про організаційно-методичні засади забезпечення права на освіту дітям з особливими освітніми потребами»;

наказ департаменту освіти і науки, молоді та спорту Хмельницької ОДА від 19.08.2013 р. № 1189-но «Про забезпечення права на освіту дітей з особливим освітніми потребами, в тому числі дітей-інвалідів»; лист департаменту освіти і науки, молоді та спорту Хмельницької ОДА від 12.09.2013 р. № 618-4 «Про організацію індивідуального навчання»; спільний наказ департаменту освіти і науки, молоді та спорту Хмельницької ОДА та департаменту охорони здоров'я Хмельницької ОДА від 8.02.2014 р. № 58/83-но.

Нині чинним є Положення у новій редакції «Про внесення змін до Положення про центральну та республіканську (Автономна Республіка Крим), обласні, Київську та Севастопольську міські, районні (міські) психолого-медико-педагогічні консультації», затвердженій наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, Національної академії педагогічних наук України від 23.06.2011 № 623/61, зареєстрованим у Міністерстві юстиції 06.12.2011 за № 1407/20145).

Відповідно до пункту 1.1 чинного Положення, провідними функціями консультацій є: консультативна, методична, психолого-педагогічна, корекційно-розвиткова, аналітична, прогностична, профілактична, просвітницька. Всі вони взаємопов'язані між собою і реалізуються через різні напрямки і види роботи. Коротко розкриємо зміст названих функцій.

Консультативна. Передбачає надання фахівцями консультацій (ПМПК) різнопланових за змістом роз'яснень та порад, пов'язаних з розвитком, навчанням та вихованням дітей, які мають певні труднощі пізнавальної діяльності та поведінки або вади фізичного та (або) розумового розвитку. Консультації адресуються різним категоріям. Насамперед це батьки дітей (або особи, які їх замінюють), які мають труднощі або вади психофізичного розвитку; педагогічні працівники, вихованцями чи учнями котрих є названі діти; спеціалісти органів управління освітою, які відповідальні за реалізацію державної політики у сфері освіти дітей; працівники служб у справах дітей.

Методична. Консультанти Р(М) ПМПК мають професійні знання про різні види порушень психофізичного розвитку і зумовлені ними специфічні особливості пізнавальної діяльності у дітей, поведінки та формування соціального досвіду; володіють методами вивчення здатності до навчання; вміють враховувати індивідуальні труднощі дитини і використовувати належні методи і прийоми у навчально-виховному процесі. Названі професійні знання і уміння дозволяють методично правильно розробляти педагогічну стратегію, Індивідуальний навчальний план, Індивідуальну програму корекції, визначати навчальну програму, добирати і застосовувати адекватні технологій (методи та прийоми) навчально-корекційної роботи. Методична допомога консультантів передбачає надання зразків занять для батьків, які хочуть навчати своїх

дітей в родинному колі, і для педагогів, особливо індивідуальної форми та інклюзивного навчання; надання необхідної наукової літератури, методичних програм, посібників.

Психолого-педагогічна. Включає власне психолого-педагогічне вивчення (ППВ) дитини. Воно відбувається, головним чином, колегіально, на спеціальному засіданні, процедура якого строго регламентована. В окремих випадках здійснюється індивідуально, як попереднє вивчення у змісті пробних корекційно-розвиткових занять з наступним колегіальним узагальненням. За запитом батьків може здійснюватись в домашніх умовах. Останнім часом виникла нова форма вивчення – в навчальному закладі на запрошення команди супроводу дитини, яка навчається в інклюзивних умовах. Мета ППВ - з'ясування індивідуальних особливостей розвитку дитини і загальних здатностей до засвоєння знань. Відбувається в ігровій формі, з наданням негайної допомоги під час виконання різноманітних за змістом і складністю завдань в залежності від віку дитини. У процесі вивчення звертається увага на здатність дитини до контакту, до взаємодії з дорослим, виконання елементарних практичних дій на основі сумісних дій, наслідування, наочних зразків, вербальних інструкцій, самостійного виконання завдань; адекватність поведінки, здатність до зосередження, саморегуляції, працездатність, стійкість і сформованість когнітивних процесів, зокрема стан мовленнєвого і розумового розвитку, знань, умінь і навичок згідно вікових норм. За результатами психолого-педагогічного вивчення формулюється зміст Витягу (психолого-педагогічного висновку і рекомендацій) із засідання.

Прогностична функція пов'язана із психолого-педагогічним вивченням дитини, тобто передбаченням потенціалу її розвитку, рівня когнітивного функціонування і визначенням освітніх цілей на віддалену перспективу та шляхів соціально-трудової реабілітації. Оцінка потенційних можливостей відбувається з урахуванням збережених функцій і сильних проявів розвитку, особливостей навчуваності дитини, виявлених під час навчально-діагностичного обстеження.

Корекційно-розвиткова. В діяльності кожного консультанта передбачені індивідуальні корекційні заняття з дітьми та членами сім'ї у разі потреби. Такі заняття не замінюють навчальний заклад і надаються переважно тим дітям, які виявляються поза освітніми послугами. Вони можуть проводитися з різною метою: для заповнення відповідних розділів «Картки стану здоров'я і розвитку дитини», подолання порушень розвитку, що не потребують тривалого часу (не тяжких мовленнєвих порушень), для поглибленого вивчення поведінкових та регулятивних функцій дітей з обмеженим контактом, для добору найбільш ефективних методів і прийомів корекційно-розвиткової роботи. Окремою темою таких занять є навчання батьків, які хочуть долучитися до корекційної роботи з своєю дитиною.

Інформаційно-аналітична. Функція спрямована на: 1) детальне інформування батьків щодо існуючих у місцях їх проживання форм задоволення особливих освітніх потреб, умов його здійснення, обсягу і якості освітніх послуг. Мета його – допомогти батькам зробити свідомий вибір місця і форми навчання для їхньої дитини. Крім цього передбачається поінформування батьків, яких ще додаткових послуг може отримати їхня дитина, наприклад, у позашкільній освіті, в реабілітаційних центрах, до яких медичних працівників необхідно звернутися з профілактичною метою, щоб не пропустити хвороби, погіршення стану тощо. 2) інформування органів управління освітою про кількість дітей з вадами в розвитку за видами порушень в районі, визначення існуючих тенденцій, аналіз доступності та рівня забезпечення здобуття освіти такими дітьми, надання обґрунтованих пропозицій для змін.

Профілактична функція реалізується завдяки якомога ранньому виявленні дітей з вадами розвитку та групи ризику і забезпеченні психолого-педагогічного супроводу їхнього розвитку і виховання, вчасному включенні їх в корекційну роботу. Це є превентивними заходами подолання, або, принаймні, ослаблення недоліків розвитку, а також попередження виникнення вторинних ускладнень ушкодженого розвитку; підготовки дитини до співпраці з дорослим, до навчальної діяльності в ДНЗ, уникнення виникнення «синдрому хронічної неуспішності», специфічних труднощів формування шкільних навичок, шкільної дезадаптації. Одним з критеріїв високої оцінки діяльності психолого-медко-педагогічних консультацій є активне виявлення дітей з вадами психофізичного розвитку саме дошкільного віку і забезпечення їм якомога ранньої корекційної допомоги. Адже якісна дошкільна підтримка таких дітей є запорукою успішності їх навчання в інклюзивних умовах .

Просвітницька функція – це поширення знань з корекційної педагогіки серед населення регіону, повідомлення через пресу, радіо, телебачення, наукові публікації інформації про визначальне значення корекційно-розвивальної роботи для реалізації потенційних можливостей дітей з вадами розвитку, формування оптимістичної позиції щодо можливостей соціально-трудової реабілітації дітей з особливими освітніми потребами та з інвалідністю в соціумі за умови рано розпочатої корекційної роботи. Здійснюється така функція завдяки активній участі консультантів ПМПК в різних заходах (конференціях, семінарах, круглих стола); через читання лекцій, виступи в навчальних закладах (педагогічних нарадах, батьківських зборах), в засобах масової інформації, інтерв'ю, статтям в газетах, розробці методичних рекомендацій, співпрацю з громадськими організаціями.

Районним (міським) психолого-медико-педагогічним консультаціям у своїй роботі слід звернути увагу на невідкладне виконання наступних завдань:

1. Активно виявляти дітей з вадами розвитку, починаючи від народження для своєчасного отримання медичної та психолого-педагогічної корекційної допомоги.

2. Проводити роз'яснювальну роботу серед населення, працівників закладів освіти, охорони здоров'я, установ та закладів системи праці та соціальної політики про необхідність раннього виявлення та організації своєчасної фахової допомоги дітям з порушенням у розвитку.

3. Консультувати батьків, педагогів, практичних психологів, логопедів, медичних, соціальних працівників щодо особливостей корекційно-розвиткової, навчально-реабілітаційної роботи з дітьми з відхиленнями у розвитку.

4. Поширювати знання з корекційної педагогіки серед населення, беручи активну участь у різних заходах, на яких розглядаються питання роботи з дітьми з особливостями психофізичного розвитку.

5. Двічі на рік спільно з закладами охорони здоров'я поновлювати банки даних дітей з порушеннями психофізичного розвитку, проводити аналіз контингенту дітей з особливими освітніми потребами всіх нозологій, в тому числі, які здобувають освіту в інклюзивних класах загальноосвітніх шкіл та дітей, які потребують інклюзивного навчання.

6. Проводити попереднє логопедичне, педагогічне та психологічне вивчення дітей з особливостями психофізичного розвитку, які не відвідують навчальних закладів, з фіксуванням результатів у відповідних розділах «Картки стану здоров'я і розвитку дитини».

7. Проводити психолого-педагогічне вивчення дітей з сенсорними, фізичними, мовленнєвими порушеннями за умови присутності на діагностичному засіданні необхідних фахівців та документально підтверджених медичних даних дитини.

8. Проводити психолого-педагогічне вивчення дітей з порушенням інтелекту та комплексними вадами за умови присутності представника обласної ПМПК.

9. Направляти дітей зі складними порушеннями у психофізичному розвитку після попереднього вивчення на психолого-педагогічне вивчення в обласну ПМПК.

10. Готувати висновки про труднощі, потенційні можливості психічного розвитку дітей та їх особливості навчально-пізнавальної діяльності з використанням лексичних засобів у контексті психолого-педагогічної термінології без формулювання медичного, зокрема, психіатричного діагнозу.

11. Надавати рекомендації, які відображають напрямки психолого-педагогічної роботи з дитиною, спрямовані на реалізацію потенціалу розвитку і виховання, враховуючи її індивідуальні особливості засвоєння знань, навичок, практичного та соціального досвіду.

12. Надавати індивідуальну корекційно-розвиткову допомогу дітям з особливими освітніми потребами.

13. Належно вести відповідну документацію (книга протоколів діагностичного засідання; журнал обліку дітей, обстежених Р(М) ПМПК; журнал обліку консультацій з батьками, педагогами, медичними працівниками тощо; картки стану здоров'я і розвитку дітей; картки індивідуально-корекційної роботи; плани роботи: річний і на місяць), починаючи з 1 січня календарного року та зберігати в ПМПК.

14. Плани роботи на рік Р(М) ПМПК погоджувати в обласній ПМПК.

15. Надсилати в обласну ПМПК до 1.09.2014 року та 1.01.2015 року графік проведення діагностичних засідань за адресою: km-opmpk@mail.ru.

16. Передбачити в планах роботи заходи для педагогічних працівників, які працюють з дітьми з особливими освітніми потребами.

17. Вносити пропозиції в органи управління освіти району, міста, що створюють умови інклюзивного навчання для дітей з особливими потребами щодо розвитку мережі навчальних закладів, спецкласів, які можуть надавати освітні послуги дітям з порушенням психофізичного розвитку.

18. Забезпечити методичний супровід виконання корекційної складової інклюзивного навчання учасниками навчально-виховного процесу, що рекомендується психолого-медико-педагогічними консультаціями.

16. Укласти угоди про співпрацю з органами охорони здоров'я, соціального захисту населення, службами у справах дітей, громадськими організаціями з питань раннього виявлення, надання освітніх послуг та консультативної допомоги дітям з особливими освітніми потребами та їх батькам, або особам, які їх замінюють.

17. Здійснювати системний кваліфікований психолого-медико-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами, які навчаються в дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладах з інклюзивними класами, групами.

18. Створити та систематично поновлювати інформаційний ресурс по роботі з дітьми з особливими освітніми потребами та інклюзивного навчання для педагогічних працівників: електронні каталоги навчальних програм та літератури (веб-сайти, веб-сторінки).

19. Брати участь у розробці індивідуальної програми розвитку дітей, охоплених інклюзивним навчанням. Завдання ПМПК – надати узагальнену інформацію за результатами проведеного вивчення та рекомендації стосовно врахування індивідуальних особливостей дітей у навчально-виховному процесі.

20. Постійно здійснювати організаційно-методичну допомогу навчальним закладам з інклюзивним та інтегрованим навчання в організації навчально-виховного та корекційно-реабілітаційного процесів.

21. Розмежовувати функції Р(М) ПМПК та спеціалістів корекційної освіти відділів, управлінь освіти райдержадміністрацій, міських рад щодо інклюзивної освіти в загальноосвітніх навчальних закладах району, міста.

22. Щорічно готувати аналітичну звітність обласній ПМПК.

Спеціальним школам (школам-інтернатам) необхідно:

1. Забезпечувати умови для самореалізації особистості дитини відповідно до її здібностей, суспільних та власних інтересів.

2. Проводити корекційну роботу відповідно до рекомендацій ОПМПК.

3. Погоджувати графіки засідань шкільної психолого-медико-педагогічної комісії спеціальних шкіл з обласною ПМПК.

4. Вчасно направляти на переобстеження в обласну ПМПК дітей, яким рекомендовано корекційне навчання терміном 1 рік і тих дітей, які успішно навчаються в спеціальній школі і можуть навчатися в загальноосвітньому навчальному закладі.

5. Проходження переобстеження дітей має бути з обов'язковою наявністю витягу з протоколу шкільної психолого-медико-педагогічної комісії.

Вимоги до ЗНЗ та ДНЗ:

1. У «Картках стану здоров'я і розвитку дитини» логопедичні, психологічні, педагогічні характеристики завіряти директором загальноосвітнього навчального закладу.

2. Зміст педагогічних, психологічних, логопедичних характеристик повинен відповідати вимогам, вказаним до кожної характеристики в «Картках стану здоров'я і розвитку дитини».

3. З метою визначення ефективності отриманої корекційної допомоги в ЗНЗ щорічно направляти на переобстеження в ПМПК дітей, які навчаються за індивідуальною формою та інклюзивно.

4. Враховувати спеціальну навчальну програму та корекційну складову, рекомендовану ПМПК, надаючи освітні послуги дітям з порушеннями психофізичного розвитку.

Г.МАГУР,
завідувач обласної ПМПК.